

**Методичні рекомендації
щодо попередження та недопущення втягування молоді
у протиправну діяльність**

Проблема втягування молоді в протиправну діяльність, особливо в контексті сучасних викликів, є надзвичайно гострою. Важливо розуміти, що це не лише індивідуальна проблема, а й суспільне явище, яке потребує комплексного підходу. Вона є складною і багатогранною. Для її вирішення необхідні спільні зусилля держави, суспільства і кожного з нас. Важливо пам'ятати, що молодь – це наше майбутнє, і ми повинні створити для них безпечне і сприятливе середовище для розвитку.

Сьогодні спостерігається значне збільшення прихильників ідеології екстремістських та ліворадикальних організацій, які проводять активні заходи по залученню молоді, у т.ч. неповнолітніх осіб, з різних регіонів України до розповсюдження листівок антиукраїнського змісту та вчинення протиправних дій, зокрема підривної діяльності, з використанням анонімних Інтернет-акаунтів або тематичних форумів із працевлаштування з пропозиціями виконати роботу за матеріальну винагороду.

З метою попередження та недопущення втягування молоді, у т.ч. неповнолітніх осіб, у протиправну діяльність, що шкодить національним інтересам та державній безпеці України, рекомендуємо ознайомитися із пам'яткою щодо загрози використання здобувачів освіти у вчиненні протиправних дій та інформацією про наслідки, які наступають за вчинення протиправних дій.

**ПАМ'ЯТКА
щодо загрози використання здобувачів освіти у вчиненні протиправних дій
за ст. 113 «Диверсія» КК України.**

Алгоритм вербування підлітків

Найчастіше для підпалів авто військовослужбовців ЗСУ або іншого державного майна шукають «виконавців», які не досягли 18-ти річного віку, через оголошення про роботу в телеграм-каналах з пропозиціями заробити швидко гроші в сумі від 10000 грн. до 60000 грн. Спочатку спецслужби рф пропонують зробити якусь «маленьку роботу» (зробити надписи на стінах будинків, сфотографувати військову машину тощо) за невелику оплату.

Після виконання «перевірочного завдання», куратори з рф пропонують малолітнім особам приступити до основного завдання - підпалу автівок та іншого державного майна. Однією з основних вимог виконання вказаної роботи – зйомка на відеокамеру.

Алгоритм проведення оплати за вчинення протиправних дій

Куратори з рф частіше всього надсилають кошти на картки українських банків «А-банк» та «Монобанк». В разі відсутності карток у малолітніх осіб, останні пропонують відкрити онлайн гаманці «Paysera», «Payoneer», «Global24», «Payeer», «PayPal» та інші.

В разі відсутності карток та онлайн гаманців або недосягнення 14-ти річного віку, представники спецслужб рф можуть надсилати оплату за виконану роботу на криптогаманці («Exodus», «Metamask», «MyEtherWallet» та інші) в криптовалюті «usdt».

Чому обирають осіб вказаної вікової категорії?

Мета вказаних завдань – показати, що в Україні нібито існує активне підпілля, яке в такий спосіб виступає проти загальної мобілізації в країні.

Неповнолітні більш вразливі до вербування, оскільки не можуть усвідомлювати і прораховувати наслідки своїх дій, на чому і роблять акцент російські спецслужби.

Настання відповідальності батькам та особам, які не досягли 18-ти річного віку у разі вчинення вказаного правопорушення.

Відповідальність за вчинення вказаного правопорушення несуть особи, які досягли 14-ти річного віку та карається позбавленням волі на строк від 10 до 15 років або довічним позбавленням волі з конфіскацією майна. Крім того, вчинення неповнолітніми діянь за які передбачена кримінальна відповідальність тягне за собою накладення штрафу на батьків, або осіб, які їх замінюють, від 100 до 300 неоподаткованих мінімумів доходів громадян.

Викриття злочинів працівниками Служби безпеки України.

Статистика вказує, що працівники Служби безпеки України затримують усіх підпалювачів або одразу «по гарячих слідах» або через короткий час, а деяких викривають ще на етапі підготовки злочину. Станом на сьогодні затримано біля 150 неповнолітніх осіб, які очікують обрання запобіжного заходу або перебувають за ґратами.

Злочини проти основ національної безпеки України є найбільш небезпечними посяганнями на суспільні відносини, які забезпечують державну безпеку, обороноздатність, незалежність держави, її конституційний лад. Без належної кримінально-правової охорони цих суспільних відносин неможливе нормальне функціонування держави та відповідних її інститутів. Без стабільності в суспільстві неможлива й ефективна боротьба зі злочинністю, в тому числі і з такими небезпечними злочинами, як вбивства, зґвалтування, розбої тощо. Тому в КК статті про відповідальність за злочини проти основ національної безпеки України подані в першому розділі Особливої частини.

Національна безпека – це захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам.

Національні інтереси – це життєво важливі матеріальні, інтелектуальні і духовні цінності Українського народу як носія суверенітету і єдиного джерела

влади в Україні, визначальні потреби суспільства і держави, реалізація яких гарантує державний суверенітет України та її прогресивний розвиток;

Загрози національній безпеці – наявні та потенційно можливі явища і чинники, що створюють небезпеку життєво важливим національним інтересам України.

Стаття 113 КК. Диверсія

Вчинення з метою ослаблення держави вибухів, підпалів або інших дій, спрямованих на масове знищення людей, заподіяння тілесних ушкоджень чи іншої шкоди їхньому здоров'ю, та зруйнування або пошкодження об'єктів, які мають важливе народногосподарське чи оборонне значення, а також вчинення з тією самою метою дій, спрямованих на радіоактивне забруднення, масове отруєння, поширення епідемій, епізоотій чи епіфітотій, – карається позбавленням волі на строк від десяти до п'ятнадцяти років з конфіскацією майна або без такої.

Стаття 114 КК. Шпигунство

1. Передача або збирання з метою передачі іноземній державі, іноземній організації або їх представникам відомостей, що становлять державну таємницю, якщо ці дії вчинені іноземцем або особою без громадянства, – караються позбавленням волі на строк від десяти до п'ятнадцяти років з конфіскацією майна або без такої.

2. Звільняється від кримінальної відповідальності особа, яка припинила діяльність, передбачену частиною першою цієї статті, та добровільно повідомила органи державної влади про вчинене, якщо внаслідок цього і вжитих заходів було відвернене заподіяння шкоди інтересам України.

До неповнолітніх, визнаних винними у вчиненні злочину, судом можуть бути застосовані такі види покарань:

- штраф – застосовується лише до неповнолітніх, що мають самостійний дохід, власні кошти або майно, на яке може бути звернене стягнення. Розмір штрафу встановлюється судом залежно від тяжкості вчиненого злочину та з урахуванням майнового стану неповнолітнього в межах від п'ятисот встановлених законодавством неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (стаття 99 КК України);

- громадські роботи – можуть бути призначені неповнолітньому у віці від 16 до 18 років на строк від тридцяти до ста двадцяти годин і полягають у виконанні неповнолітнім робіт у вільний від навчання чи основної роботи час. Тривалість виконання даного виду покарання не може перевищувати двох годин на день (ч.1, стаття 100 КК України);

- виправні роботи – можуть бути призначені неповнолітньому в віці від 16 до 18 років за місцем роботи на строк від двох місяців до одного року. Із заробітку неповнолітнього, засудженого до виправних робіт, здійснюється відрахування в дохід держави в розмірі, встановленому судом, в межах від п'яти до десяти відсотків (ч.2, стаття 100 КК України);

- арешт - полягає у триманні неповнолітнього, який на момент постановлення вироку досяг шістнадцяти років, в умовах, ізоляції в спеціально

пристосованих установах на строк від п'ятнадцяти до сорока п'яти діб (стаття 101 КК України);

- позбавлення волі на певний строк особам, які не досягли до вчинення злочину вісімнадцятирічного віку, не може бути призначене на строк більше десяти років, в за особливо тяжкий злочин, поєднаний з умисним позбавленням життя людини – не більше п'ятнадцяти років. Неповнолітні, засуджені до покарання у виді позбавлення волі, відбувають його у спеціальних виховних установах. Позбавлення волі не може бути призначено неповнолітньому, який вперше вчинив злочин невеликої тяжкості (стаття 102 КК України).

Щодо загрози використання здобувачів освіти у вчиненні протиправних дій.

Що таке втягнення у протиправну діяльність?

Це використання неповнолітніх або молоді з метою залучення їх до незаконної діяльності, яка може завдати шкоди їхньому життю, здоров'ю чи репутації. Такі дії часто маскуються під «легкий заробіток», «допомогу друзям» або «цікаві пригоди». Також постерігаються непоодинокі факти причетності громадян України віком від 14-21 років до протиправної діяльності, що шкодить національним інтересам та державній безпеці України.

Приклади:

- **Розповсюдження заборонених речовин.**
- **Зберігання чи транспортування нелегальних предметів.**
- **Участь у шахрайських схемах чи кіберзлочинах.**
- **Хуліганські дії або участь у злочинних угрупованнях.**
- **Злочини проти основ національної безпеки України.**

Чому це небезпечно?

1. Кримінальна відповідальність.

Навіть неповнолітні можуть нести відповідальність за свої дії.

2. Руїнування репутації.

Залишки інформації про причетність до протиправних дій можуть вплинути на майбутнє навчання чи кар'єру.

3. Фізична та психологічна небезпека.

Участь у таких діях може призвести до загрози життю або здоров'ю.

Як розпізнати небезпеку?

- **Пропозиції швидкого заробітку без пояснення деталей.**
- **Запрошення до "таємних місій" або "легких завдань".**
- **Прохання зустрітися з незнайомцями або передати пакунки.**
- **Наполегливі прохання чи тиск від однолітків.**
- **Контакти з сумнівними особами через соцмережі чи месенджери.**

Що робити, щоб захиститися?

1. Не погоджуйтеся на сумнівні пропозиції.

Завжди запитуйте себе: "Чи це може бути небезпечним або незаконним?"

2. Спілкуйтеся з довіреними людьми.

Якщо у вас є сумніви, зверніться до батьків, викладачів чи психолога.

3. Будьте уважними до своїх контактів.

Уникайте спілкування з незнайомцями, які нав'язують підозрілі ідеї.

4. Звертайтеся за допомогою.

У разі підозри на залучення до протиправної діяльності зверніться до правоохоронних органів чи спеціалізованих служб.

Куди звернутися за допомогою?

- **Національна дитяча "гаряча лінія": 116 111** (анонімно, цілодобово).
- **Поліція України: 102.**
- **Соціальні служби, психологічна служба закладу освіти.**

Відповідальність за злочини:

КРИМІНАЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ передбачає відповідальність за злочини проти основ національної безпеки України. Ознайомтесь з деякими статтями та відповідальністю, яка настає за скоєння таких злочинів.

Стаття 112. Посягання на життя державного чи громадського діяча ... карається позбавленням волі на строк від десяти до п'ятнадцяти років або довічним позбавленням волі з конфіскацією майна або без такої.

Стаття 113. Диверсія

1. Вчинення з метою ослаблення держави вибухів, підпалів або інших дій, спрямованих на масове знищення людей, заподіяння тілесних ушкоджень чи іншої шкоди їхньому здоров'ю, на зруйнування або пошкодження об'єктів, які мають важливе народногосподарське чи оборонне значення, а також вчинення з тією самою метою дій, спрямованих на радіоактивне забруднення, масове отруєння, поширення епідемій, епізоотій чи епіфітотій, - карається позбавленням волі на строк від десяти до п'ятнадцяти років з конфіскацією майна або без такої.

2. Ті самі діяння, вчинені в умовах воєнного стану або в період збройного конфлікту, - караються позбавленням волі на строк п'ятнадцяти років або довічним позбавленням волі, з конфіскацією майна.

Стаття 114. Шпигунство

1. Передача або збирання з метою передачі іноземній державі, іноземній організації або їх представникам відомостей, що становлять державну таємницю, якщо ці дії вчинені іноземцем або особою без громадянства, - караються позбавленням волі на строк від десяти до п'ятнадцяти років з конфіскацією майна або без такої.

2. Звільняється від кримінальної відповідальності особа, яка припинила діяльність, передбачену частиною першою цієї статті, та добровільно повідомила органи державної влади про вчинене, якщо внаслідок цього і вжитих заходів було відвернено заподіяння шкоди інтересам України.

Стаття 114-1. Перешкоджання законній діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань

1. Перешкоджання законній діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань в особливий період – карається позбавленням волі на строк від п'яти до восьми років.

2. Те саме діяння, яке призвело до загибелі людей або інших тяжких наслідків, – карається позбавленням волі на строк від восьми до п'ятнадцяти років.

Стаття 114-2. Несанкціоноване поширення інформації про направлення, переміщення зброї, озброєння та бойових припасів в Україну, рух, переміщення або розміщення Збройних Сил України чи інших утворених відповідно до законів України військових формувань, вчинене в умовах воєнного або надзвичайного стану в залежності від умов скоєння злочину карається позбавленням волі на строк від трьох до дванадцяти років.

Стаття 194. Умисне знищення або пошкодження майна ...

Стаття 194-1. Умисне пошкодження об'єктів електроенергетики карається штрафом від однієї тисячі до позбавленням волі на строк від трьох до п'ятнадцяти років

Стаття 258-4. Сприяння вчиненню терористичного акту, проходження навчання тероризму

1. Вербування, озброєння, навчання особи з метою вчинення терористичного акту, а так само використання особи з цією метою, проходження навчання тероризму - караються позбавленням волі на строк від трьох до восьми років з конфіскацією майна або без такої.

2. Ті самі дії, вчинені щодо кількох осіб (крім проходження навчання тероризму) або повторно, або за попередньою змовою групою осіб, або службовою особою з використанням свого службового становища, - караються позбавленням волі на строк від восьми до десяти років з конфіскацією майна або без такої.

3. Особа звільняється від кримінальної відповідальності за діяння, передбачене частиною першою цієї статті в частині проходження навчання тероризму, якщо вона добровільно відмовилася від подальшої злочинної діяльності, повідомила правоохоронний орган про цей злочин, сприяла запобіганню або припиненню терористичної діяльності, пов'язаної із вчиненим нею злочином.

Стаття 277. Пошкодження шляхів сполучення і транспортних засобів ... в залежності від тяжкості злочину караються штрафом від п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян до позбавленням волі на строк до восьми років.

Стаття 296. Хуліганство ... в залежності від тяжкості злочину караються штрафом від однієї тисячі до позбавленням волі на строк до семи років.

Стаття 297. Наруга над могилою, іншим місцем поховання або над тілом померлого

Стаття 348. Посягання на життя працівника правоохоронного органу, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця.

Більш детально можете ознайомитися за посиланням https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14?find=1&text=112#w1_1

До неповнолітніх, визнаних винними у вчиненні злочину, судом можуть бути застосовані такі види покарань:

Стаття 98. Види покарань

1. До неповнолітніх, визнаних винними у вчиненні кримінального правопорушення, судом можуть бути застосовані такі основні види покарань:

- 1) штраф;
- 2) громадські роботи;
- 3) виправні роботи;
- 4) пробаційний нагляд;
- 5) позбавлення волі на певний строк.

2. До неповнолітніх можуть бути застосовані додаткові покарання у виді штрафу та позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю.

Пам'ятайте: Ваша безпека та репутація — найголовніше! Не дозволяйте себе втягнути у протиправні дії та обов'язково звертайтеся за допомогою у разі небезпеки. Пропонуємо також переглянути відео Протидія втягуванню молоді у протиправну діяльність за посиланням <https://www.youtube.com/watch?v=1TLPncMe2Sk>

Рекомендуємо ознайомити здобувачів освіти груп I-III курсів з відео, в якому доводиться до учасників освітнього процесу про:

- ризик прихованого використання представниками держави-агресора молоді (особливо неповнолітніх осіб) на шкоду національним інтересам та державній безпеці України;
- відповідальність за вчинення злочинів проти основ національної безпеки України, пов'язаних із диверсійними та терористичними актами, посяганням на життя державного чи громадського діяча, умисним знищенням або пошкодженням майна і транспортних засобів, що настає з 14 років та карається позбавленням волі;
- можливі негативні наслідки для обороноздатності держави через виконання протиправних доручень;
- своєчасне повідомлення правоохоронних органів про надходження будь-яких сумнівних пропозицій;
- кримінальну відповідальність за вчинення таких діянь, що передбачена статтями 112, 113, 194, 258, 277, 296, 297, 348 Кримінального кодексу України.

Посилання на відео: <https://www.youtube.com/watch?v=75133TmPdQI&t=297s>

Інформаційні матеріали для ознайомлення:

- [«Про безпеку в цифровому середовищі та відповідні правопорушення»;](#)

- <https://pravokator.club/news/pro-bezpeku-dytyny-u-tsyfrovomu-seredovyshhi/>
- [Батьківський всеобуч з питань відповідальності батьків за протиправні дії неповнолітніх та молоді](https://pravokator.club/news/pro-bezpeku-dytyny-u-tsyfrovomu-seredovyshhi/); <https://mon.gov.ua/osvita-2/pozashkilna-osvita/vikhovna-robota-ta-zakhist-prav-ditini/bezpeka-ditey-v-interneti>
 - [Вчимося бути обачними в інтернеті під час війни](https://nus.org.ua/articles/shho-take-kiberbezpeka-yak-vchyty-ditej-but-obachnymy-v-interneti-ta-korysni-resursy-dlya-navchannya/); <https://nus.org.ua/articles/shho-take-kiberbezpeka-yak-vchyty-ditej-but-obachnymy-v-interneti-ta-korysni-resursy-dlya-navchannya/>
 - [«Кібербулінг – що це таке та як це зупинити?»](https://www.unicef.org/ukraine/cyberbullying); <https://www.unicef.org/ukraine/cyberbullying>
 - [«Інформуємо про кібербезпеку в інтернеті під час війни росії проти України»](https://stopfraud.com.ua/cybersecurity-in-education/porady-vchytelyam-pro-bezpeku-ditey-v-interneti-i215); <https://stopfraud.com.ua/cybersecurity-in-education/porady-vchytelyam-pro-bezpeku-ditey-v-interneti-i215>

Отже формування в здобувачів освіти відповідального ставлення до власної безпеки і безпеки держави залишається одним з пріоритетних завдань виховної роботи в закладі освіти у 2025/2026 н.р.

Упорядкувала методист НМЦ ПТО
у Чернівецькій області

Наталія ГОЛУБЯК